

ระบอบกงสุลในประวัติศาสตร์สาธารณรัฐโรมัน

ธิตินงค์ มีทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
pices01aphrodite@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง "ระบอบกงสุลในประวัติศาสตร์สาธารณรัฐโรมัน" มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาพัฒนาการของระบอบกงสุลในสมัยสาธารณรัฐโรมัน ผลจากการศึกษาพบว่าภายหลังจากสิ้นสุดระบบกษัตริย์ในสมัยอาณาจักรของโรมันแล้ว ชาวโรมันได้เปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ขึ้นโดยมีการใช้ระบอบกงสุลขึ้นซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้นสองคนซึ่งเป็นการถ่วงดุลอำนาจระหว่างกัน และยังเป็นปรากฏการณ์ใหม่ของการปกครองในโลกโบราณที่เกิดขึ้นด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะเวลาแรกนั้นกงสุลถูกคัดเลือกมาจากพวกแพทริเซียนซึ่งเป็นชนชั้นสูงของโรมันเป็นสำคัญ อำนาจของกงสุลทั้งสองมีอยู่อย่างเต็มเปี่ยม जबจนกระทั่งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองขึ้นอีกครั้งในสมัยจักรวรรดิโรมัน อำนาจของกงสุลทั้งหมดจึงถูกเปลี่ยนถ่ายไปอยู่กับจักรพรรดิโรมัน และทำให้ระบอบกงสุลหมดบทบาทลงในการปกครองของโรมันในที่สุด

คำสำคัญ: ระบอบกงสุล สาธารณรัฐโรมัน แพทริเซียน

Consulship in Roman Republic History.

Dhitiphong Meethong

Nakhon Pathom Rajabhat University

pices01aphrodite@gmail.com

Abstract

This article “Consulship in Roman Republic History” has objective to study the development of the consular system during the Roman Republic. The results of the study showed that after the end of the monarchy in the Roman kingdom. The Romans underwent a new government with the incorporation of a consular system of two as a balance of power between them. And it was also a new phenomenon of domination in the ancient world that occurred as well. However during the first period, consuls were chosen primarily from the Roman aristocracy, the Patricians. The powers of the two consuls lasted until the reign of the Roman Empire. All consul powers were transferred to the Roman emperor and ultimately made the consular regime lose its role in Roman rule.

Keywords: Consular System, Roman Republic, Patrician

บทนำ

ตำแหน่งกงสุลเป็นทางการเมืองที่ถูกเลือกตั้งขึ้นในช่วงสมัยสาธารณรัฐโรมันนับตั้งแต่ 509-27 ปีก่อนคริสตกาล โดยในแต่ละปีสภาเซ็นจูรีหรือสภาหนึ่งร้อย (Centuriate assembly) ได้ทำการเลือกกงสุลจำนวน 2 คนเพื่อทำหน้าที่วาระให้ครบสองปี กงสุลทั้งสองคนจะถูกเลือกตั้งขึ้นและต้องทำหน้าที่ร่วมกันโดยมีวาระคนละหนึ่งปี ทั้งนี้แต่ละคนมีสิทธิ์ออกเสียงคัดค้านการกระทำ (veto) ของกงสุลอีกคนหนึ่งได้ กงสุลทั้งสองคนจะถูกเลือกมาจากสภาหนึ่งร้อย [comitia centuriata ภาษาละติน] ซึ่งเป็นสภาของชนชั้นสูงที่ทำการเลือกตั้งขึ้น และจะต้องได้ผ่านการรับรองจากวุฒิสภาอีกชั้นหนึ่งถึงจะเป็นกงสุลได้อย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม กงสุลจะมีอำนาจอย่างสมบูรณ์ภายหลังจากการให้สัตยาบันในสภาคูเรียหรือสภาเผ่าพันธุ์ [comitia curiata] ซึ่งสภาดังกล่าวเป็นที่รวมตัวของชนชั้นเพเลเบียนและแพทริเซียน สภานี้จะมอบอำนาจให้กงสุลมีอำนาจแบบสมบูรณ์ตามสิทธิอิทธิพล (imperium) โดยทางสภาจะผ่านกฎหมายฉบับสมบูรณ์ตามสิทธิอิทธิพล (lex curiata de imperio) ขึ้นเพื่อให้อำนาจการปกครองแก่กงสุลทั้งสองคนอย่างเต็มที่ ทั้งนี้กงสุลทั้งสองคนจะมีอำนาจในการถ่วงดุลระหว่างกันตามหลักกฎหมายของระบอบสาธารณรัฐโรมัน

ความเป็นมาและภูมิหลังของการก่อกำเนิดระบบกงสุล

ระบบกงสุลเกิดขึ้นภายหลังจากชาวโรมันขับไล่พระเจ้าทาร์ควินผู้หยิ่งผยอง (Lucius Tarquin the Proud) กษัตริย์องค์สุดท้ายของอาณาจักรโรมันลง Smith [1] พระเจ้าทาร์ควินทรงเป็นผู้ปกครองที่มีความหยาบช้ำสามานย์อย่างมากในช่วงปลายสมัยอาณาจักรโรมัน เมื่อระบบกษัตริย์สิ้นสุดลงทำให้อำนาจและหน้าที่ตามระบอบสมบูรณ์ตามสิทธิอิทธิพล (imperium) ที่เคยมีมาถูกมอบให้กับระบอบกงสุลแทน เหตุการณ์เกิดขึ้นเมื่อโอรสของพระเจ้าลูซิอุส ทาร์ควินคือเจ้าชายเซ็กุส ทาร์ควินิ

อุส (Sextus Tarquinius) ได้ทำการข่มขืนภรรยาและบรรดาลูกสาวของชนชั้นสูงโรมันเป็นจำนวนมาก ทำให้กลุ่มชนชั้นสูงซึ่งนำโดยลูซิอุส บรูทุส (Lucius Junius Brutus) และกองกำลังทหารโรมันจำนวนมากจึงได้ร่วมกันขับไล่พระองค์และสมาชิกพระบรมวงศานุวงศ์ออกจากโรมันใน 509 ปีก่อนคริสตกาล Beard [2] อย่างไรก็ตาม แรกเริ่มนั้นอำนาจของสถาบันกษัตริย์ถูกย้ายโอนไปให้กับตำแหน่งนี้แพเรเตอร์ (Praetor) ซึ่งเป็นผู้นำที่ทำหน้าที่ในฐานะผู้บัญชาการทหารสูงสุดในโรมัน จวบจนกระทั่งใน 300 ปีก่อนคริสตกาล ตำแหน่งกงสุล (Consul) ได้ถูกใช้แทนที่ตำแหน่งแพเรเตอร์และได้ถูกใช้อย่างเป็นทางการในสมัยสาธารณรัฐ Bringmann [3] ทั้งนี้คำว่ากงสุลมาจากภาษาละตินคือ consulare หมายถึง การให้คำปรึกษา ในขณะที่ภาษากรีกใช้คำว่า strategos hypatos หมายถึง ผู้บัญชาการสูงสุด (supreme general) เช่นกัน

อย่างไรก็ดี การสืบทอดตำแหน่งกงสุลก็ไม่ได้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยในทศวรรษ 440 ปีก่อนคริสตกาล ตำแหน่งกงสุลได้ถูกแทนที่ด้วยตำแหน่งตรีบูนกงสุล (consular tribunes) [tribuni militum consulari potestate ภาษาละติน] ซึ่งถูกเลือกตั้งโดยที่ในช่วงเวลาดังกล่าวเกิดความไม่มั่นคงขึ้นภายในสาธารณรัฐโรมัน ทั้งนี้ตำแหน่งนี้มีมาอย่างยาวนานและได้ถูกยกเลิกไปในที่สุดในปี 367 ปีก่อนคริสตกาล ต่อมาจึงได้มีการฟื้นฟูตำแหน่งกงสุลขึ้นใหม่อีกครั้ง Polo [4]

ดังนั้นกงสุลมีอำนาจอย่างมากในด้านการบริหาร นิติบัญญัติและตุลาการ แม้กระทั่งในช่วงของการทำสงครามนั้น กงสุลก็ยังมีอำนาจสูงสุดในการบังคับบัญชาการทางกองทัพทั้งหมดด้วยเช่นกัน ขณะที่ในด้านทางศาสนานั้นกงสุลจะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งเป็นตัวแทนสื่อกลางที่สำคัญของสาธารณรัฐโรมันเป็นอย่างมาก Smith [1] ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่ากงสุลจึงกลายเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดทั้งในด้านการเมืองและศาสนา นอกจากนี้กงสุลยังมีบทบาทสำคัญในการตีความพยากรณ์จากปรากฏการณ์ทางธรรมชาติซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากก่อนที่กงสุลจะนำกองทัพเข้าสู่สมรภูมิรบ

อย่างไรก็ตาม หากตำแหน่งกงสุลถึงแก่อสัญกรรมลงในช่วงระหว่างดำรงตำแหน่ง หรือมีการถูกปรับออกจากตำแหน่ง เมื่อตำแหน่งว่างลงสภาพหนึ่งร้อยจะทำการเลือกกงสุลคนใหม่ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ที่ที่เหลือให้ครบตามวาระในฐานะที่เป็นกงสุลวิสามัญ (suffect consul) [consul suffectus ภาษาละติน] ส่วนกงสุลที่ทำหน้าที่ตามวาระนั้นเรียกว่ากงสุลสามัญ (ordinary consul) [consul ordinaries ภาษาละติน] ทั้งนี้ตามธรรมเนียมโรมันแล้วตำแหน่งกงสุลจะถูกสงวนไว้ให้กับพวกแพทริเซียนซึ่งเป็นชนชั้นสูงของโรมันเท่านั้น Bringmann: [3] ต่อมาใน 367 ปีก่อนคริสตกาล เมื่อพวกเขาเกลียดชังได้รับชัยชนะในสภาเพลเบียนและสามารถสร้างอำนาจการต่อรองกับชนชั้นแพทริเซียนจึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในการครอบครองตำแหน่งนี้ด้วยกัน Beard [2] นอกจากนี้เมื่อมีการผ่านกฎหมายลิซินีย เซ็กเทีย (lex Licinia Sextia) ซึ่งผ่านโดยสภาเพลเบียนหรือสภาประชาชน (concilium plebis ภาษาละติน) โดยตรีบูนเพลเบียนซึ่งเป็นประธานสูงสุดของสภานี้ได้ยื่นผ่านกฎหมายฉบับดังกล่าวนี้สำเร็จ จึงเปิดโอกาสให้กับพวกเพลเบียนซึ่งเป็นชนชั้นล่างในสังคมโรมันก้าวขึ้นมาเป็นกงสุลได้เช่นเดียวกับพวกแพทริเซียนที่เคยผูกขาดดำรงตำแหน่งเป็นกงสุลมาก่อนหน้านี้ในช่วงสมัยสาธารณรัฐโรมัน

การที่ให้ชนชั้นเพลเบียนหนึ่งคนดำรงตำแหน่งเป็นกงสุลนั้นก็เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจกับสภาซีเนตของโรมันซึ่งเป็นชนชั้นสูงของพวกแพทริเซียนทั้งหมด ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าอำนาจของตรีบูนเพลเบียนมีอิทธิพลอย่างมาก ตรีบูนเพลเบียนยังมีอำนาจในการเรียกประชุมสภาประชาชน [concilium plebis] ทั้งยังมีสิทธิ์เรียกประชุมวุฒิสภาได้เช่นกันเพื่อเสนอข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องในนามของพวกเพลเบียนด้วยเช่นกัน Polo [4] อำนาจที่สำคัญคือการลงเสียงคัดค้านต่อกงสุลและเจ้าหน้าที่คนอื่น ๆ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของพวกชนชั้นเพลเบียนชนชั้น ตรีบูนเพลเบียนได้ออกกฎหมายโดยกำหนดว่ากงสุล 1 คนนั้นจะต้องมาจากพวกเพลเบียนด้วยเช่นกัน Bringmann [3] โดยกงสุลคนแรกของพวกเพลเบียนภายหลังจากผ่านกฎหมายลิซินีย เซ็กเทียคือ ลูซิอุส เซ็กติอุส (Lucius Sextius) ได้ถูกเลือกตั้งขึ้นเป็นกงสุลที่มาจากชนชั้นเพลเบียน อย่างไรก็ตาม ตำแหน่งกงสุลยังคงอยู่ภายใต้อำนาจของคนเพียงไม่กี่ตระกูลเท่านั้น ในช่วงเวลาของการทำสงครามคุณสมบัติของกงสุลจะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการทหารและเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของชาวโรมัน แต่ทว่าในช่วงเวลาปกตินั้นสภาพหนึ่งร้อยจะมีการเลือกกงสุลจากผู้ที่มีความสามารถทั้งด้านการเมืองและการปกครองเป็นสำคัญ นอกจากนี้ในช่วงปลายสาธารณรัฐโรมัน

ภายหลังจากตำแหน่งกงสุลเป็นเวลา 1 ปีแล้วอดีตกงสุลจะดำรงตำแหน่งเป็นโปรกงสุล (proconsul) ซึ่งเป็นข้าหลวงประจำมณฑลของโรมันในสมัยนั้น

ระบบกงสุลในสมัยจักรวรรดิโรมัน

ตลอดในช่วงระยะเวลาปรีนซิเพทหรือสมัยจักรวรรดิโรมันนั้นกงสุลทั้งสองคนจะถูกเลือกมาจากสภาหนึ่งร้อย (comitia centuriata) เหมือนเช่นในอดีตและต้องได้รับการรับรองจากสมาชิกวุฒิสภาเช่นกัน Beard [2] แต่ในช่วงเวลานี้พวกเขาไม่อำนาจในทางนิตินัยเท่านั้น เพราะอำนาจในทางพฤตินัยที่แท้จริงอยู่ที่ปรีนซิเพทหรือจักรพรรดิโรมันเป็นสำคัญ เมื่อเวลาผ่านไปอำนาจของสภาหนึ่งร้อย (comitia centuriata) และสภาคูเรียหรือสภาแห่งเผ่าพันธุ์ได้เริ่มสูญเสียอำนาจในการเลือกกงสุล ตำแหน่งกงสุลในสมัยจักรวรรดิโรมันเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญลดลงอย่างมากในยุคนี้ ต่อมาตำแหน่งกงสุลทั้งสองนี้กลับมาอยู่ใต้อำนาจของหมู่ชนชั้นสูงหรือพวกแพทริเซียนอีกครั้งและพวกเขาพลเรือนได้ถูกกีดกันออกไปจากตำแหน่งดังกล่าวนี้ ขณะที่อดีตกงสุลในสมัยจักรวรรดิโรมันยังมีสิทธิเป็นโปรกงสุลในแอฟริกาหรือเอเชียหรือสามารถดำรงตำแหน่งเป็นพรีเฟ็คทอของนครบาลแห่งโรม (urban prefect of Rome) ด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นสิทธิที่ได้รับเหมือนเมื่อครั้งสมัยสาธารณรัฐโรมัน Bringmann [3]

ความสำคัญและอำนาจของกงสุลที่มีมากทำให้จักรพรรดิโรมันมีความจำเป็นในการควบคุมดูแลตำแหน่งกงสุลโดยตรง จักรพรรดิโรมันต้องการแต่งตั้งตำแหน่งกงสุลสามัญและกงสุลวิสามัญขึ้นโดยที่จักรพรรดิต้องการควบคุมดูแลตำแหน่งกงสุลสามัญขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามพระราชอำนาจและพระราชอัธยาศัยของพระองค์ Polo [4] ทั้งนี้ตำแหน่งกงสุลจะมีการเลือกตั้งทำหน้าที่ให้ครบวาระคนละปี การเลือกตั้งกงสุลจะถูกโอนย้ายไปยังอำนาจของวุฒิสภาเป็นหลัก ดังนั้น สถานะของกงสุลจึงถูกลดทอนลงไปอันเนื่องจากการถูกแทรกแซงอำนาจจากจักรพรรดิ

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสตกาลเป็นต้นมา ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในโรมันทั้งนี้ตำแหน่งกงสุลได้มีการสูญเสียบทบาทในการถูกเลือกตั้งขึ้น การแต่งตั้งกงสุลยังถูกก้าวร้าวจากพวกอีควิตส (Equites) ซึ่งเป็นพวกอัศวินชั้นแพทริเซียนที่เข้ามามีอำนาจอยู่ในวุฒิสภา พวกอีควิตสเหล่านี้ทำหน้าที่อยู่ในสภาและเริ่มเข้ามาแทรกแซงกระบวนการของการเลือกตั้งของกงสุลอย่างมาก เนื่องจากกลุ่มคนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับจักรพรรดิโรมันและร่วมรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับจักรพรรดิอยู่เสมอ ๆ Beard [2] บทบาทของกลุ่มคนเหล่านี้จึงมีผลกระทบโดยตรงในการเลือกตั้งกงสุล ทั้งนี้กงสุลบางคนที่ถูกเลือกโดยเหล่าอีควิตสอีควิตสนั้นบางคนมีอายุประมาณ 20 ปีเท่านั้น และบางคนไม่มีประสบการณ์ทางการเมืองโดยตรง ทำให้ในช่วงเวลานี้กงสุลแทบไม่มีคุณสมบัติเป็นที่ยอมรับของชาวโรมัน ในช่วงเวลานี้ระบบกงสุลเริ่มหมดบทบาทความสำคัญในสังคมโรมันลงอย่างต่อเนื่อง

บทบาทของกงสุลเปลี่ยนไปอีกครั้งเมื่อมีการปฏิรูปการปกครองในสมัยพระเจ้าคอนสแตนตินมหาราช (Constantine the Great ค.ศ. 272-337) พระองค์ทรงระบุให้กงสุลประจำอยู่ที่กรุงโรมหนึ่งคน ในขณะที่กงสุลอีกหนึ่งคนประจำอยู่ที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล ดังนั้น เมื่อจักรวรรดิโรมันถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลังจากรัชสมัยพระเจ้าธีโอดอซุสที่ 1 สิ้นพระชนม์ไปแล้ว ทำให้ในจักรวรรดิโรมันตะวันตกและโรมันตะวันออกจึงมีกงสุลปกครองเพียงพื้นที่ละหนึ่งคนเท่านั้น Bringmann [3] นอกจากนี้กงสุลยังแทบไม่มีอำนาจในทางปฏิบัติแต่อย่างไร หากแต่ยังคงเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติยศและเป็นมรดกทางราชการสืบทอดกันมาในสมัยระบอบสาธารณรัฐโรมันเท่านั้น ในช่วงศตวรรษที่ 4 เป็นต้นมา กงสุลมีอำนาจน้อยลงอย่างต่อเนื่องและยังอยู่ใต้อำนาจโดยตรงของจักรพรรดิในโรมันตะวันตกและโรมันตะวันออก ครั้นในสมัยพระเจ้าจัสติเนียนที่ 1 ยังทรงลดทอนความสำคัญของกงสุลลง โดยมีการยกเลิกการนับปีปฏิทินแบบกงสุลโรมันลงในค.ศ. 537 โดยที่พระองค์ทรงใช้การนับปีปฏิทินโดยอิงอยู่กับระบบจักรพรรดิโรมันแทน Polo [4]

อำนาจและความรับผิดชอบของกงสุล

หลังจากที่ชาวโรมันร่วมกันขับไล่กษัตริย์องค์สุดท้ายออกไปจากโรม และได้มีการสถาปนาระบอบสาธารณรัฐขึ้นใหม่ ส่งผลให้อำนาจทั้งหมดของกษัตริย์ถูกโอนย้ายไปให้กับกงสุลและสังฆนายก (Rex Sacrorum) ตามลำดับ โดยที่ตำแหน่ง

ดังกล่าวนี้เป็นผู้ที่สืบทอดอำนาจของกษัตริย์โรมันในอดีต ซึ่งทรงเป็นประมุขสูงสุดในทางศาสนาโรมันด้วย Smith [1] ที่กงสุลจะสืบทอดอำนาจแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (imperium) ซึ่งมีอำนาจเบ็ดเสร็จในด้านพลเรือนและกลาโหมหรือการทหาร Beard [2] อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการป้องกันการใช้อำนาจในการที่ผิดหรือการใช้อำนาจในทางมิชอบเหมือนที่เคยมีมาในสมัยระบอบกษัตริย์ อำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์จึงถูกแบ่งออกหรือกระจายให้กับกงสุลทั้งสองคนเป็นสำคัญ โดยที่แต่ละคนจะมีอำนาจในการวิโต้ (veto) หรือคัดค้านอันเป็นอำนาจในการถ่วงดุลซึ่งกันและกัน กงสุลทั้งสองคนจะได้รับอำนาจการบริหาร (executive power) คืออำนาจแห่งการเป็นประมุขสูงสุดของสาธารณรัฐโรมัน นอกจากนี้กงสุลยังถือครองอำนาจนิติบัญญัติ (legislative power) และอำนาจทางตุลาการ (judicial power) ซึ่งอำนาจทั้งสามถือเป็นอำนาจเบ็ดเสร็จตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่เคยผูกขาดไว้แก่กษัตริย์โรมันแต่ผู้เดียว Bringmann [3] ในเวลาต่อมาหลักการบริหารของโรมันมีการพัฒนามากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้อำนาจและบทบาทของกงสุลจึงถูกลดทอนลงไปให้กับเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งอื่น ๆ ตามลำดับต่อมาใน 443 ปีก่อนคริสตกาล อำนาจและหน้าที่ของกงสุลได้ถูกกระจายไปให้กับเจ้าหน้าที่เช่นซัส (Census) ขณะที่อำนาจทางด้านตุลาการนั้นถูกถ่ายโอนอำนาจไปให้กับเจ้าหน้าที่แพเรเตอร์ (Praetor) ใน 366 ปีก่อนคริสตกาล ทำให้ในช่วงสมัยนี้ กงสุลจะทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินในกรณีอาชญากรรม รวมถึงมีอำนาจในการเรียกประชุมวุฒิสภาเป็นสำคัญ

กงสุลทั้งสองคนนั้นได้รับสิทธิในการพำนักอยู่ในพื้นที่ปอมเมอริอุม (Pomerium) ซึ่งเป็นเขตแดนทางศาสนาของกรุงโรมอันมีพื้นที่อยู่ระหว่างเทือกเขาคาพิโทไลน์และเทือกเขาเวเนไทน์นั้น สิ่งเหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นว่ากงสุลมีสถานภาพที่ได้รับยกย่องเป็นพิเศษ Polo [1] กงสุลทั้งสองคนจะมีอำนาจเป็นประมุขสูงสุดของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ทุกคน เว้นแต่เพียงตรีบูนเพลเบียน (Plebeians tribunes) ซึ่งสถานะของกงสุลนั้นไม่เกี่ยวข้องกับตรีบูนเพลเบียนแต่อย่างใด Bringmann [3] นอกจากนี้อำนาจของตรีบูนเพลเบียนยังเป็นเอกเทศจากการควบคุมและการแทรกแซงของกงสุลด้วย ทั้งนี้กลไกของระบอบสาธารณรัฐจะอยู่ภายใต้การควบคุมของการบริหารกงสุลทั้งสองคนโดยตรง กงสุลมีอำนาจในการใช้กฎหมายและมีอำนาจหน้าที่ในการเรียกประชุมตลอดจนการจับกุมผู้ต้องหาโดยไม่ต้องรอคำสั่งจากศาล อย่างไรก็ตาม อำนาจในการลงโทษนั้นเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งไม่ใช่อำนาจของกงสุล สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าในสมัยสาธารณรัฐมีการแบ่งทอนอำนาจของกงสุลอย่างต่อเนื่อง

นอกเหนือจากอำนาจการบริหารแล้วกงสุลยังต้องรับผิดชอบในการบังคับการใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงการเสนอกฎหมายเข้าสู่นิติสภาโรมันด้วย ในบางครั้งเมื่อเกิดวิกฤตฉุกเฉินขึ้นกงสุลทั้งสองคนจะประกาศอำนาจอย่างสมบูรณ์และยังต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนด้วย กงสุลยังต้องทำหน้าที่เป็นประมุขฝ่ายการต่างประเทศ (chief diplomat) ของสาธารณรัฐโรมัน และหากทูตต่างชาติจะเดินทางมายังวุฒิสภาโรมันนั้นทูตเหล่านั้นจะต้องเดินทางมาพบกับกงสุลทั้งสองด้วยเช่นกัน โดยกงสุลมีหน้าที่ในการจะแนะนำทูตต่างแดนเหล่านั้นให้กับวุฒิสมาชิกทุกคนเหล่านั้นในสภาได้รับทราบ Beard [2]

กงสุลจะทำการเรียกประชุมสมาชิกรัฐสภาและยังเป็นประธานของการประชุมวุฒิสภาด้วยทุกครั้งด้วย กงสุลแต่ละคนจะทำหน้าที่เป็นประธานของวุฒิสภาในแต่ละเดือนสลับกันไป นอกจากนี้กงสุลมีอำนาจเพิ่มเติมที่ในการเรียกประชุมสภาใหญ่ทั้ง 3 ของโรมันได้ นับตั้งแต่สภาคูเรีย สภาหนึ่งร้อย และสภาเผ่าพันธุ์ ตามลำดับ รวมทั้งยังทำหน้าที่เป็นประธานของสภาเหล่านั้นด้วยเมื่อมีเรื่องสำคัญในการพิจารณา อย่างไรก็ตาม เมื่อกงสุลไม่ได้พำนักอยู่ในกรุงโรมซึ่งก็คือบริเวณปอมเมอริอุมแล้วนั้น อำนาจหน้าที่ที่ปวงจะตกไปอยู่กับเจ้าหน้าที่รัฐแพเรเตอร์นครบาล (Praetor Urbanus) โดยปริยาย โดยเจ้าหน้าที่ผู้นั้นจะทำหน้าที่ในการรักษาอำนาจแทนกงสุลไว้ชั่วคราว Bringmann [3]

ภาพลักษณ์ของกงสุลแห่งโรมัน

เมื่อกงสุลเดินทางไปอยู่ที่ใดก็ตาม กงสุลจะมีบรรดาลิกเตอร์ (lictor) เดินติดตามไปด้วยจำนวน 12 คนอยู่เสมอ โดยลิกเตอร์เหล่านั้นถือเป็นผู้ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญตลอดจนบารมีของตำแหน่งกงสุลโรมัน รวมถึงยังเป็นองครักษ์พิทักษ์กงสุลโดยเฉพาะ ลิกเตอร์แต่ละคนจะถือไม้หุ้มขวาน (fasces) โดยไม้หุ้ม (rod) แสดงถึงอำนาจในการทำลายล้าง และ

ขวาน (axe) แสดงให้เห็นถึงอำนาจในการลงโทษประหารชีวิตและยังแสดงให้เห็นว่ากงสุลนั้นมีสิทธิ์พรากชีวิตของผู้คนในอาณาจักรโรมันได้ Beard [2] ข้อสังเกตที่สำคัญอย่างหนึ่งคือเมืองกงสุลอยู่ภายในกรุงโรมนั้นกงสุลสามารถลงโทษหรือจับกุมพลเมือง แต่ทว่ากงสุลไม่มีอำนาจในการลงโทษประหารชีวิตแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม เมื่อกงสุลพำนักอยู่ในสังฆมณฑลปอมเปอรียม (pomerium) ซึ่งอยู่ในกรุงโรมนั้นบรรดาคติเตอร์จะนำขวานออกจากมัดไม้เพื่อแสดงให้เห็นว่าพลเมืองจะไม่ถูกลงโทษ หากปราศจากการขึ้นศาลพิพากษา คติไต่สวน และเมื่อกงสุลเข้าสู่สภาพหนึ่งร้อย (Comitia Centuriata) บรรดาคติเตอร์ก็จะลดระดับการถือมัดไม้หุ้มขวานลงเพื่อแสดงให้เห็นว่าอำนาจกงสุลนั้นมาจากเสียงของประชาชนเป็นสำคัญ Polo [4]

อิทธิพลทางการทหารนั้นเมืองกงสุลอยู่นอกกรุงโรม อำนาจของกงสุลจะมีอย่างเปี่ยมล้นในฐานะที่มีบทบาทสำคัญเป็นผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพทุกกองของอาณาจักร กลไกการทำงานเช่นนี้ทำให้กงสุลมีอำนาจสมบูรณ์ตามสิทธิราชย์ (imperium) อย่างเต็มที่เฉกเช่นกษัตริย์โรมัน Smith [1] ขณะเดียวกันกงสุลเองมีสิทธิ์ที่จะเรียกระดมพลการเกณฑ์กองกำลังทหาร และเมื่อทหารทุกคนเข้าสู่กองกำลังแล้วนั้นทหารทุกคนจะต้องให้คำสัตย์สาบานว่าจะต้องจงรักภักดีต่อกงสุลเท่านั้น หากออกศึกสงครามกงสุลสามารถลงโทษได้เมื่อเห็นว่าสมควร นอกจากนี้กงสุลแต่ละคนจะบัญชาการกองทัพโดยมีเจ้าหน้าที่รัฐตรีบูนกองทัพ (tribune military) และเจ้าหน้าที่รัฐควสเตอร์ (Quaester) เป็นผู้ดูแลช่วยเหลือกิจการด้านกองทัพอีกที ในกรณีที่เกิดกรณีกันกงสุลทั้งสองคนอาจต้องทำงานร่วมกันโดยที่แต่ละคนจะต้องสลับวันในการถือครองอำนาจ กองทัพกงสุลจะมีทหารอยู่ราวสองหมื่นคน Bringmann [3]

ในช่วงปีแรก ๆ ของระบอบสาธารณรัฐนั้นศัตรูของกรุงโรมจะอยู่บริเวณทางภาคกลางของอิตาลี ดังนั้น การสู้รบระหว่างชาวโรมันกับต่างชาติจะยาวนานราว 2-3 เดือน อย่างไรก็ตาม เมื่อพรมแดนของโรมันขยายกว้างมากขึ้นในราวศตวรรษที่ 2 ก่อนคริสตกาล การต่อสู้กับข้าศึกศัตรูจึงเริ่มมีความยาวนานมากยิ่งขึ้น โรมันกลายเป็นสังคมของการทำสงครามมากยิ่งขึ้น ดังนั้น กงสุลจึงถูกคาดหวังว่าเมื่อเข้ารับตำแหน่งทั้ง 3 สภา กงสุลจะนำกองทัพเข้าสู่ต่อสู้กับกองกำลังข้าศึกและสามารถขยายอาณาเขตของกรุงโรมออกไปได้ด้วยเช่นกัน และถ้ากงสุลมีชัยชนะในสมรภูมิลบเขาจะได้รับการโห่ร้องเป็นราชาธิราช (imperator) แห่งโรมัน โดยกองทัพจะทำการเฉลิมฉลองชัยชนะครั้งใหญ่ทั่วพระนคร Beard [2] กงสุลสามารถวางแผนการสู้รบการทำสงครามตามที่เขามองเห็นว่าเหมาะสม และมีอำนาจการสั่งการไม่จำกัดอีกด้วย แต่อย่างไรก็ดี ภายหลังจากการสู้รบแล้วเสร็จกงสุลเองอาจต้องถูกดำเนินคดีในสภาในการประพดมิชอบได้เช่นกัน อาทิ การใช้งบประมาณและการใช้อำนาจการบริหารโดยมิชอบ เป็นต้น

กลไกการบริหารของระบบกงสุลในโรม

เพื่อเป็นการป้องกันการใช้อำนาจในทางที่ผิดของกงสุล ระบบกงสุลจะถูกถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันโดยวุฒิสภาจะให้มีสิทธิ์การลงเสียงค้านหรือวีโต้ เว้นแต่เพียงเมื่อกงสุลประจำอยู่ในมณฑลต่าง ๆ ของโรมันในกรณีการทำสงครามติดพัน กงสุลผู้นั้นจะเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดโดยที่กงสุลจะมีอำนาจสูงสุดในมณฑลนั้น ๆ และกงสุลอีกคนจะไม่มีสิทธิ์ก้าวล่วงอำนาจแต่อย่างใด Beard [2] อย่างไรก็ตาม กลไกการบริหารในวุฒิสภาก็ได้มีการบริหารจัดการเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น โดยกำหนดว่ากงสุลหนึ่งคนจะประกอบภารกิจในหนึ่งเดือนเต็มโดยไม่มีการแทรกแซง และเมื่อถึงอีกหนึ่งเดือนกงสุลอีกคนก็จะเข้าทำหน้าที่แทนสลับกันจนครบวาระ ข้อจำกัดทางอำนาจของกงสุลคือกงสุลจะดำรงตำแหน่งเพียง 1 ปีเท่านั้น ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สั้นมากโดย ขณะที่กฎหมายหรือข้อเสนอทางกฎหมายจะถูกตัดสินโดยสมาชิกสภาซึ่งได้มีการลงมติก่อนหน้าที่จะให้กงสุลรับรอง ดังนั้น การลงมติจากสภาซึ่งเนตหรือวุฒิสภาก็เป็นการคัดกรองและกลั่นกรองกฎหมายที่จะเกิดขึ้น เมืองกงสุลทั้งสองคนดำรงตำแหน่งจนครบวาระแล้วกงสุลทั้งสองคนจะไม่สามารถถูกเลือกตั้งซ้ำขึ้นอีกครั้งหลังจากการดำรงตำแหน่งสิ้นสุดลง Polo [4]

เมื่อกงสุลหมดวาระจากตำแหน่งแล้ว กงสุลเหล่านั้นจะได้รับการแต่งตั้งจากสภาซึ่งเนตให้ไปดำรงตำแหน่งเป็นโปรกงสุล (proconsul) หรือข้าหลวงมณฑลตามมณฑลต่าง ๆ ตามโรมันในฐานะข้าหลวงมณฑลโดยการปกครองของแต่ละมณฑล

นั้นกงสุลแต่ละคนจะถูกเลือกขึ้นมาจากการจับฉลาก Smith [1] และมีการกำหนดมณฑลที่จะถูกส่งไปไว้ก่อนหน้าที่จะดำรงตำแหน่งสิ้นสุดลง ในช่วงระหว่างการเปลี่ยนถ่ายอำนาจนั้นกงสุลจะต้องเป็นโปรกงสุลและมีอำนาจแบบสมบูรณาญาสิทธิราช โปรกงสุล (proconsul imperium) ในฐานะที่เป็นโปรกงสุลนั้นอำนาจจะถูกจำกัดอยู่ในมณฑลที่ตนเองปกครองอยู่เท่านั้น Bringmann [3] การใช้อำนาจดังกล่าวนี้ถือได้ว่ามีความเบ็ดเสร็จในมณฑลนั้น ๆ โปรกงสุลจะไม่ได้รับอนุญาตให้ออกจากมณฑลที่ตนเองปกครองอยู่ก่อนจะสิ้นสุดวาระลง เว้นแต่เพียงได้รับอนุญาตจากสภาซีเนตเท่านั้น และเมื่อเกิดเหตุการณ์วิกฤตภาวะคับขันขึ้นในโรมัน เผด็จการ (dictator) จะได้รับการแต่งตั้งโดยกงสุลทั้งสองคนซึ่งจะดำรงตำแหน่งเวลาไม่เกิน 6 เดือนเท่านั้นหลังจากที่สภาซีเนตได้ยินเรื่องเสนอไป เมื่อเผด็จการอยู่ในตำแหน่งอำนาจนั้นจะทำให้อำนาจของกงสุลเป็นรองทั้งหมด

สรุป

อย่างไรก็ดี ภายหลังจากออกัสตัสได้เถลิงอำนาจขึ้นเป็นจักรพรรดิโรมันใน 27 ปีก่อนคริสตกาล และมีการตั้งระบอบปรีนซีพัส กงสุลทั้งสองคนก็ได้สูญเสียอำนาจและสถานภาพลงโดยปริยาย หน้าที่ความรับผิดชอบทั้งหมดถูกย้ายโอนไปขึ้นอยู่กับจักรพรรดิโรมันแทน แม้ว่ากงสุลทั้งสองคนจะยังคงเป็นตำแหน่งสูงสุดในรัฐ แต่อำนาจกลับตกเป็นของจักรพรรดิโรมันในทางปฏิบัติ Polo [4] ขณะที่กงสุลเป็นเพียงสัญลักษณ์ที่สืบทอดมรดกของระบอบสาธารณรัฐโรมันเท่านั้นและมีอำนาจในเพียงนิตินัยเท่านั้น อย่างไรก็ตาม กงสุลก็ยังคงมีสิทธิ์เป็นประธานในการประชุมวุฒิสภา และกงสุลยังบริหารในฐานะที่เป็นตุลาการดั้งเดิม

เอกสารอ้างอิง

- [1] Smith, R. scott. (2014). **Ancient Rome**. Indiana: Hackett Publishing Company, Inc.
- [2] Beard, Mary. (2015). **SPQR: A History of Ancient Rome**. London: Routledge.
- [3] Bringmann, Klaus. (2007). **A History of the Roman Republic**. London: Polity.
- [4] Polo, Francisco Pina. (2011). **The Consul at Rome: The Civil Functions of the Consuls in the Roman Republic**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gwynn, David M.. (2012). **The Roman Republic: A Very Short Introduction**. Oxford: Oxford University Press.
- Triggs, Samuel. (2021). **An Introduction to the Roman World: Kingdom-Republic-Empire**. London: Routledge.